

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

Савкова А. С.

Стаття присвячена дослідженню питань, що стосуються генезису інституту застосування примусових заходів виховного характеру, у зв'язку з чим здійснено аналіз історичних пам'яток законодавства, що діяли на українських землях, кримінально-процесуального законодавства радянської доби та чинного законодавства України. Автором визначаються основні організаційно-правові етапи становлення та розвитку досліджуваної сфери кримінального судочинства.

Ключові слова: неповнолітні, кримінальне судочинство, примусові заходи виховного характеру, етапи розвитку, генезис.

Статья посвящена исследованию вопросов, касающихся генезиса института применения принудительных мер воспитательного характера, в связи с чем осуществлен анализ исторических памятников законодательства, действовавших на украинских землях, уголовно-процесуального законодательства советской эпохи и действующим законодательством Украины. Автором определяются основные организационно-правовые этапы становления и развития исследуемой сферы уголовного судопроизводства.

Ключевые слова: несовершеннолетние, уголовное судопроизводство, принудительные меры воспитательного характера, этапы развития, генезис.

The article investigates issues relating to the genesis of the institute coercive measures of educational nature, and therefore the analysis of historical monuments legislation in force at the Ukrainian lands, criminal-procedural legislation of the Soviet era and the laws of Ukraine. The author defines the basic organizational and legal stages of development and study criminal justice.

Keywords: juvenile, criminal proceedings, compulsory educational measures, stages of development, genesis.

Постановка проблеми. Сучасний стан кримінального процесуального законодавства України та наближення його до європейських стандартів окреслює нові підходи щодо захисту прав та законних інтересів неповнолітніх, які потрапили до сфери дії кримінального судочинства. Процедура кримінального провадження стосовно неповнолітніх базується на тих самих засадах, що і до дорослих. Разом з тим у деяких випадках окремі процедури, серед яких і застосування примусових заходів виховного характеру, адаптуються до потреб неповнолітніх. Удосконалення вищевказаного провадження вимагає цілісного осмислення законодавчих та практичних проблем з урахуванням еволюційного досвіду розвитку кримінального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання, що стосуються кримінального провадження щодо неповнолітніх в різні часи у своїх роботах досліджували такі відомі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Ю. П. Алєнін, Я. І. Баршев, В. М. Бурдін, О. Х. Галімов, Л. Л. Канєвський, О. А. Квачєвський, Н. М. Крєстовська, О. С.

Ландо, О. О. Левендарєнко, В. В. Леонєнко, І. С. Манова, Е. Б. Мєльникова, Г. М. Міньковський, Г. М. Омєльєнєнко, А. Б. Романюк, В. А. Рибальська, Н. Ш. Сафін, М. С. Таганцев, В. М. Трубніков, В. В. Шимановський, Н. В. Шость та інші. Однак, низка питань у цій сфері потребує подальшого дослідження та наукового вирішення.

Невирішені раніше проблеми. Належне функціонування та подальше удосконалення інституту застосування примусових заходів виховного характеру є неможливим без ґрунтовного історично-правового аналізу. У зв'язку з тим слід зауважити, що у ході висвітлення питань процесуальної діяльності вказаного інституту на українських землях, як правило, звертається увага лише на законодавство Російської імперії та КПК УРСР 1922 та 1927 р. р.

Метою статті є дослідження питань, що стосуються становлення та розвитку інституту застосування примусових заходів виховного характеру в кримінальному судочинстві України.

Виклад основного матеріалу. Питання злочинності серед неповнолітніх завжди перебували в полі зору науковців, практиків та громадськості. Огляд досвіду, набутого протягом сторічч, дозволяє виявляти та оцінювати позитивні підходи і закономірності, які необхідно осмислити сьогодні, та врахувати як позитивні, так і негативні аспекти, що мали місце у досліджуваному інституті. У зв'язку з євроінтеграційними процесами та міжнародними зобов'язаннями, які взяла на себе Україна стосовно здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, питання застосування примусових заходів виховного характеру не втрачають актуальності та потребують подальшого розроблення та удосконалення.

Становлення та розвиток досліджуваного інституту має досить тривалий та непослідовний шлях. Так, досліджуючи питання генезису цього інституту Е. Б. Мєльникова зауважує, що перші згадки про нього мають місце ще у Законі ХХІ таблиць (лат. duodecim tabularum), який діяв у Стародавньому Римі (451–449 р. до н. е.). Вказаний Закон передбачав норму, відповідно до якої неповнолітня особа звільнялась від відповідальності у разі, коли вона не розуміла характер вчиненого нею злочинного діяння. Окрім цього законодавчо визначався принцип "прощення покарання", що поширювався у праві тих країн які сприйняли та застосовували римське право [1, с. 30]. Звертає на увагу те, що вказаний нормативний акт не містить жодних вікових критеріїв таких неповнолітніх осіб.

Окремі положення даного провадження знайшли своє відображення у Дигєстах імператора Юстиніана (VI ст.), де у четвертій книзі закріплювався титул VI "Про осіб, які не досягли 25 років" [2, с. 84]. Традиційно вважається, що саме з цього часу розпочинаються пошуки шляхів боротьби з дитячою злочинністю та захисту неповнолітніх правопорушників від несправедливого покарання.

У текстах перших пам'ятників права, а саме, Руська Правда, Судєбник 1550 р. (Івана IV Грозного), Судєбник царя Федора Івановича 1589 р. відсутні будь які норми, що чітко визначають вік притягнення до кримінальної відповідальності, поняття осудності, а тим більше осо-

бливості кримінальної провадження щодо неповнолітніх. Лише в нормах Соборного уложення 1649 р. (далі-Уложення) вперше була зроблена спроба визначення спеціальних заходів кримінально-правового впливу щодо неповнолітніх. Так, згідно положень, передбачених ст. 6 Уложення діти повністю підпорядковувалися батьківській владі [3, с. 102].

Подальший розвиток законодавства Російської імперії до складу якої входила значна частина України, враховуючи накопичений століттями досвід, відбувався шляхом диференціації кримінальної відповідальності з урахуванням вікових особливостей особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, допускаючи застосування до неповнолітніх правопорушників кримінально-правових засобів, що є альтернативою покаранню. Так, в епоху царювання Петра I в тлумаченні артикулу 195 Військових артикулів від 25 січня 1715 р. сказано: "Покарання крадіжки звичайно зменшується або вельми відстається, якщо ... злодій буде немовля, яких щоб заздальгідь від цього відучити, можуть від батьків своїх лозами покарані бути" [4, с. 354-355]. Разом з тим про вік дитини в законі нічого не говориться, тому важко визначити, з якого віку дитина звільнявся від кримінальної відповідальності за вчинене нею протиправне діяння.

На деяких територіях України першої половини XVIII ст. також застосувалися Магдебурзьке право, Саксонське зеркало, а також Литовські статuti в різних редакціях [5, с. 7]. Так, зокрема, відповідно до положень Саксонського зеркала дитина до досягнення нею 12 років, не несла відповідальність за вчинене нею вбивство чи іншу шкоду в кримінальному порядку, а обов'язок відшкодування шкоди покладался на батьків у цивільному порядку [6, с. 29]. Згодом вищевказані джерела було перекладено на російську мову та укладено до єдиного нормативного акту - проекту Кодексу 1743 р.. Питанням неповнолітніх у вказаному Кодексі був присвячений артикул 10, в якому йшлося, що неповнолітні, а такими визнавалися особи чоловічої статі не старше 16 років та жіночої не старше 13 років "коли будуть піймані на крадіжці, не віддавалися кату", - до них суд на свій розсуд міг застосувати покарання різками. Крім того, батьки повинні були відшкодувати завдані збитки [5, с. 431]. З другої половини XVIII ст., у зв'язку з поступовим поширенням на територію Лівобережної України російських адміністративної, фінансової, політичної систем, здійснюються спроби кодифікувати малоросійське законодавство на основі подальшої переробки Литовського статуту, а також німецьких прав - Магдебургського, Хелмінського та Саксонського зеркала. Наслідком чого став підготовчий матеріал для проекту під назвою "Зібрання малоросійських прав 1807 р.", в змісті якого було передбачено, що неповнолітні віком до 16 років звільнялись від кримінальної відповідальності за вчинені ними суспільно небезпечні діяння, але батьки чи опікуни таких неповнолітніх повинні були відшкодувати заподіяні збитки [7, с. 128].

Суттєвим кроком у розвитку досліджуваного інституту стало прийняття 15 серпня 1845 р. "Уложения о наказаниях уголовных и исправлениях" (далі - Уложення). Так, згідно ст. 143 Уложення суд мав встановити, "з розумінням" чи "без розуміння" діяв малолітній у віці від 10 до 14 років. Якщо з'ясувалося останнє, то покарання не визначалося, а особа передавалася під нагляд батьків, родичів для суворого за ними нагляду та виправлення. Крім цього, зміст ст. 148 Уложення передбачав можливість застосування щодо неповнолітніх від 14 років до 21

року, які вчинили злочин з необережності застосування "домашнього виправного покарання" під наглядом батьків або опікунів [8, с. 202]. Отже, вищевказані положення можна вважати прообразом сьгоднішніх примусових заходів виховного характеру.

Наступним етапом розвитку досліджуваного інституту є друга половина XIX ст., що пов'язується з прийняттям Статуту кримінального судочинства 1864 р. який закріпив норми, що регулюють права, обов'язки та процесуальний статус неповнолітніх злочинців. Суттєвого значення у даному контексті має і Закон від 2 червня 1897 року "Про малолітніх і неповнолітніх злочинців" [9], який передбачав цілий ряд особливих умов під час провадження кримінальної справи щодо неповнолітніх в суді. Надалі цей Закон слугував нормативною базою для діяльності спеціалізованих судів у справах про злочини, вчинені неповнолітніми. Ініціатива появи таких судів належала Петербурзькому товариству патронату і створеній ним особливої комісії за участю видатних юристів, завдяки яким у 1910 р. був відкритий перший суд у справах неповнолітніх у м. Санкт-Петербурзі. Далі подібні суди також були відкриті і в інших містах, зокрема, Москві, Харкові, Одесі, Саратові, Томську, Ризі [10, с. 13-14]. Слід зазначити, що вищевказані суди в одних містах мали назву - суди для малолітніх, в інших - дитячі суди, у третіх - суди для неповнолітніх.

З перемогою Жовтневої революції встановлюється нова влада, офіційно оголошена як диктатура пролетаріату. З цього часу розпочався новий етап розвитку як кримінально-процесуального законодавства взагалі, так і досліджуваного інституту. Так, з січня 1918 р. в Україні поширюються декрети всеросійських з'їздів Рад та РНК РРФСР. Особливістю цього періоду слід вважати створення Комісій у справах неповнолітніх. Згідно Декрету РНК РРФСР від 9 січня 1918 р. "Про комісії для неповнолітніх" внесено суттєві зміни до системи правосуддя щодо неповнолітніх, у зв'язку з чим суд і тюремне ув'язнення для неповнолітніх скасовувалося. Так, відповідно до положень ст. 2 вказаного нормативного акту справи щодо неповнолітніх до 17 років, помічених у суспільно-небезпечних діяннях, підлягали віданню комісій для неповнолітніх. За результатами розгляду таких справ, комісії звільняли неповнолітніх або в залежності від характеру вчиненого діяння направляла до одного зі сховищ Народного Комісаріату громадського притулку [11, с. 27].

Після утворення у 1922 р. СРСР в даному контексті важливим моментом було прийняття Основних начал кримінального законодавства СРСР і союзних республік 1924 р., у положеннях якого термін "покарання" замінено на "заходи соціального захисту". Так, ст. 32 Основних начал передбачалося застосовувати більш м'які заходи соціального захисту до осіб, які не досягли неповноліття. Окрім цього, ст. 8 вказаного нормативного акту регламентувала, до речі як і положення КПК УРСР 1922 р. заходи медико-педагогічного характеру, що застосовувались до неповнолітніх [12].

Аналіз подальшого нормативного матеріалу 1930-1940 р. р. вказує на виразну тенденцію каральної переорієнтації правосуддя щодо неповнолітніх. Йдеться про постанови ЦВК і РНК СРСР від 7 квітня 1935 "Про заходи боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх" [13] та від 29 липня 1935 року "Про доповнення кримінальних і цивільних кодексів союзних республік" [14], які встановили відповідальність за умисні тяжкі злочини з 12

років. Крім того, відновлювався принцип застосування до неповнолітніх всіх видів покарань та скасовувалася ст. 8 Основних почав кримінального законодавства СРСР, в якій йшлося про обов'язкове застосування до неповнолітніх правопорушників заходів медико-педагогічного характеру. На жаль, вказані постанови на довгі роки визначили аж ніяк не демократичну судову практику щодо неповнолітніх. Так чином було заподіяно ще один удар гуманістичним традиціям ювенальної юстиції. У зв'язку з вищевикладеним С. Коган констатував, що після прийняття цих постанов були проведені спеціальні заходи з введення у великих містах посад спеціальних слідчих і спеціальних прокурорів для розгляду справ у суді про злочини неповнолітніх, участь яких у суді визнавалася обов'язковою [15, с. 15-16]. Отже, всі розглянуті вище законодавчі та правозастосовні акти виявили каральну орієнтацію держави щодо неповнолітніх на досить тривалий період.

На основі рішень XXI з'їзду КПРС розгорнулося широке залучення громадськості до боротьби зі злочинністю, тому у кримінально правовій політиці радянської держави тих років склались передумови для розширення практики заміни кримінальної відповідальності та покарання заходами громадського впливу. Ця практика не могла не позначитися на розвитку законодавства союзних республік. Пленум Верховного Суду СРСР в постановленні № 3 "Про практику застосування судами заходів кримінального покарання" від 19 червня 1959 р. пропонував судам при розгляді справ щодо неповнолітніх у кожному конкретному випадку особливо обговорювати питання щодо можливості виправлення винного без призначення кримінального покарання, застосовуючи примусові заходи виховного характеру [16, с. 136-138].

Наступним важливим кроком на шляху розвитку досліджуваного інституту стало 28 грудня 1960 року, коли Верховна Рада УРСР прийняла КПК УРСР, який було введено в дію 1 квітня 1961 року [17]. На передодні його прийняття у 1959 р. для всенародного обговорення був опублікований проект "Примірного положення про комісії у справах неповнолітніх", який передбачав умови та підстави розгляду вказаними комісіями закритих органами прокуратури та судом справ щодо неповнолітніх, які вчинили злочини, що не представляють великої суспільної небезпеки [18]. Кримінально-процесуальні кодекси всіх союзних республік, у тому числі і УРСР, прийняті у 1960 р. з врахуванням його положень, передбачали інститут звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності з передачею в комісію у справах неповнолітніх для розгляду питання про застосування примусових заходів виховного характеру. Суттєвим чинником у розвитку досліджуваного інституту було прийняття Закону України від 23 грудня 1993 року "Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів України та до Положення про комісії у справах неповнолітніх Української РСР" [19], згідно якого вказаний нормативно-правовий акт було доповнено ст. 7-3 КПК України (Порядок вирішення справ про суспільно небезпечні діяння, вчинені особою, яка не досягла віку, з якого можлива кримінальна відповідальність) та внесено відповідні зміни до ст. 9 КПК України (Порядок звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру). Таким чином, вперше на законодавчому рівні було виокремлено процедуру як кримінального провадження

так і його закінчення щодо двох вікових категорій неповнолітніх. Враховуючи викладене слід погодитись з Г. І. Глобенко, який у зв'язку тим констатував наявність двох окремих форм закінчення досудового слідства, які необхідні було передбачити у діючій на той час ст. 212 КПК України [20, с. 9]. Звертає на увагу, що вищевказані пропозиції не в повній мірі враховані законодавцем також у положеннях КПК України 2012 р. [21]. Разом з тим, положення чинного законодавства започаткували на теренах нашої держави у досліджуваній сфері деякі новації. Так, зокрема, кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи має здійснюватися виключно слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування (ч. 2 ст. 484 КПК України), а судовий розгляд лише суддею, уповноваженим згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів" [22] на здійснення таких проваджень (ч. 10 ст. 31 КПК України). Окрім цього, в положеннях ч. 3 ст. 18 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що у місцевих загальних судах та апеляційних судах діє спеціалізація суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Висновки. На підставі викладеного можна стверджувати, що інститут застосування примусових заходів виховного характеру має тривалий і досить не послідовний шлях свого становлення та розвитку. Результати здійсненого дослідження надають змогу виділити наступні його організаційно-правові етапи: а) перший - з 451 р. до н.е. до другої половини XIX ст.; б) другий - з другої половини XIX ст. до 1918 р.; в) третій - з 1918 р. до 1961 р.; г) четвертий - з 1961 р. до 2012 р.; д) п'ятий - з 2012 р. до цього часу. Таким чином, генезис досліджуваного інституту свідчить, що його етапи нерозривно пов'язані з рівнем розвитку суспільства та державності. Отже питання застосування примусових заходів виховного характеру потребують подальшого дослідження, а у зв'язку з тим і подальшого свого розвитку.

Література

1. Мельникова Э. Б. Ювенальная юстиция : учеб. пособие [для студ. юрид. высших ораз. учреждений] / Э. Б. Мельникова. - М. : Фонд ФАН, 2000. - 176 с.
2. Дигесты Юстиниана: избранные фрагменты / пер. и примеч. И. С. Перетерского. - М., 1984. - 201 с.
3. История государства и права СССР (сборник документов). Ч. 1. Москва. Юрид. лит, 1968. - 508 с.
4. Российское законодательство X-XX веков: В 9 т. Т. 4. / Под ред. О. И. Чистякова - М.: Юрид. лит., 1986. - 512 с.
5. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року. Під ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: І-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 1996. - 548 с.
6. Саксонское зеркало / Под. ред. В.М. Корецького. - М.: Наука, 1985. - 271 с.
7. Собрание малороссийских прав 1807 года. Под ред. Б.М. Бабий, А.Н. Мироненко. Киев: Наукова думка, 1993. - 368 с.
8. Российское законодательство X-XX веков. В девяти томах. Т. 6. Законодательство первой половины XIX века. - М.: Юрид. лит., 1988. - 432 с.
9. Полное собрание законов Российской империи. Собрание третье. СПб., Т. 17. Ст. 14233.
10. Исакова, Т. В. Производство по уголовным делам в отношении несовершеннолетних : Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09 - Уголовно-

ний процес, криміналістика і судовая експертиза ; Оперативно-розшукова діяльність /Т. В. Ісакова ; Иркутск. 2009. - 23 с.

11. Дети ГУЛАГА. 1918-1956. / Составители Виленский С.С., Кокурин А.И., Атамашкина Г.В., Новиченко И.Ю. - М. : МФД, 2002. - 632 с.

12. Основные начала уголовного законодательства СССР и союзных республик: Собрание Законодательства СССР. - 1924. - № 24. - Ст. 205.

13. О мерах борьбы с преступностью несовершеннолетних: Собрание Законодательства СССР. - 1935. - № 19. - Ст. 155.

14. О дополнении уголовных и гражданских кодексов союзных республик: Собрание Законодательства СССР. - 1935. - № 41. - Ст. 344.

15. Коган С. Борьба с преступлениями несовершеннолетних в УССР / С. Коган // Социалистическая законность. - 1936. - № 2. - С. 12-18.

16. Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР. 1924 - 1963. - М. - 384 с.

17. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28 грудня 1960 року // ВВР Української РСР. - 1961. - № 2. - Ст. 15.

18. Проект Положения о комиссиях по делам несовершеннолетних, "Известия" от 24 октября 1959 г.

19. Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального Кодексу України та до Положення про комісії в справах неповнолітніх Української РСР: Закон України від 23 грудня 1993 № 3727 - XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 11. - Ст. 48.

20. Глобенко Г.І. Закриття кримінальних справ з nereабілітуючих підстав : автореф. дис. ...канд. юрид. наук. : 12.00.09 / Г.І. Глобенко. - Х. 2007. - 19 с.

21. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних "Законодавство України"/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 13.10.2016).

22. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII / Відомості Верховної Ради. - 2016, № 31, Ст.545.

Савкова А. С.,
аспірант ХНУВС

Надійшла до редакції: 12.12.2016

УДК343.127

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ НКВС ПО БОРОТБІ З БАНДИТИЗМОМ НА ТЕРИТОРІЇ УРСР У 1943 - 1945 РР.

Терещенко Ю. В.

Досліджено архівні матеріали НКВС СРСР, НКВС УРСР, управлінь НКВС областей, які зберігаються в архівних підрозділах системи МВС України і стосувалися організації роботи органів НКВС по боротьбі з бандитизмом на території УРСР у 1943 - 1945 рр. Зокрема досліджено організаційну структуру підрозділів НКВС по боротьбі зі бандитизмом та її зміни в зазначений період, найбільш характерні прояви бандитизму та заходи боротьби з ним як на щойно звільненій від ворога території, так і в тилу.

The archival records of NKVS (People's commissariat of internal affairs) of USSR, NKVS of Ukrainian SSR, NKVS administrations in regions which are stored in repositories of MIA of Ukraine and related to NKVS anti-banditry activity organization in Ukrainian SSR between 1943 and 1945 were researched. Specifically, the organizational structure of NKVS anti-banditry units and their modifications in that period were researched as well as the most essential manifestations of brigandage, anti-banditry measures on both liberated from the enemy territories and in the rear.

Під час Другої світової війни на території Української РСР активізувалася протиправна діяльність злочинного елемента, організованого в банди. Питання організації боротьби з проявами бандитизму органами НКВС у цей період частково висвітлено лише в роботах дослідників історії органів внутрішніх справ [1]. Слід зазначити, що більшість із названих публікацій детально розкривають карально-репресивну функцію НКВС стосовно представників національно-визвольного руху, у тому числі щодо придушення збройних виступів та боротьби з підпіллям. Завданням цього дослідження є опис основних здійснених органами НКВС організаційних і практичних заходів щодо боротьби з кримінальним бандитизмом на території УРСР у 1943-1945 рр. як із фактором, що впливав на

повсякденне життя пересічних громадян.

До вересня 1941 р. при органах міліції існували відділення по боротьбі з бандитизмом, основним завданням яких була боротьба з кримінальним бандитизмом. Однак зміни, що відбулися в складі бандитських угруповань і їх спрямованості, вимагали перебудови організації роботи підрозділів по боротьбі з бандитизмом, адже за таких умов вони не могли забезпечити успішну боротьбу із цими проявами. З огляду на такі зміни наркомом внутрішніх справ СРСР 30 вересня 1941 р. було видано наказ про організацію в НКВС СРСР, НКВС республік, УНКВС країв і областей відділів (відділень) по боротьбі з бандитизмом (ББ).

Структура апарату по боротьбі з бандитизмом змінювалася відповідно до оперативної обстановки, яка складалася в тому чи іншому регіоні. Проте основні структурні зміни в апаратах ББ відбулися в 1943 р., після реорганізації Народного комісаріату внутрішніх справ і виділення з нього Народного комісаріату державної безпеки (НКДБ) відповідно до спільної директиви Наркома внутрішніх справ СРСР і Наркома державної безпеки СРСР від 11.05.1943 № 0232/3 "О выделении НКГБ, путем выделения из НКВД СССР оперативно-чекистских управлений и отделов" [7].

У структурі НКВС СРСР було створено Головне управління по боротьбі з бандитизмом (ГУББ), на яке було покладено керівництво і контроль за організацією оперативної і слідчої роботи по боротьбі з бандитизмом на всій території Радянського Союзу. Безпосередньо ГУББ займалося також знешкодженням найбільших бандитських формувань: розробляло їх, готувало плани їх ліквідації і керувало операціями з їх ліквідації. ГУББ мало у своєму складі відділи і самостійні відділення, побудовані за лінійно-територіальним принципом для виконання завдань із ліквідації певних видів банд на конкретній території та територіальним принципом

© Ю.В. Терещенко, 2016